

Standplaats.PL: Energie in de Regio

Vrijdag 20 mei 2011, Hoonhorst en IJsselmuiden

Netwerk Platteland organiseert veldexcursies onder de naam Standplaats.PL. Het zijn excursies om goede praktijken te bezoeken, op locatie inspiratie op te doen en informatie en ervaringen uit te wisselen over kansen en knelpunten.

Leren van ervaringen

De Standplaats.PL op 20 mei rond het thema Duurzame Energie vond plaats in Hoonhorst en IJsselmuiden in Overijssel. Doel van de Standplaats was om ter plekke initiatieven rond duurzame energie te bekijken en te leren van ervaringen met samenwerking tussen diverse partijen (ondernemers, burgers, overheid, anderen) rond deze initiatieven. Deelnemers waren afkomstig van Ministeries, Agrarische Hogeschool, Provincies, Dorpsbelangenorganisaties, ondernemers, adviesbureaus en Transition Towns, in totaal 30 mensen.

■ Van Lenthe: groenrecycling en warmtewinning

Als eerste bezochten we het bedrijf van Lenthe in Hoonhorst. Een van oorsprong agrarisch loonbedrijf breed uitgegroeid tot partner in grond, weg en waterbouw. Inmiddels richt het bedrijf zich op recycling van groenafval, produceert hoogwaardige compost en is bezig met het terugwinnen van warmte uit het compostingsproces. Het is een enthousiast familiebedrijf uitgegroeid tot een onderneming die op alle fronten maatschappelijke verantwoord bezig is. Het bedrijf staat midden in de Hoonhorster samenleving en denkt actief mee in de Stichting Duurzaam Hoonhorst 2050. Motto van het bedrijf: zoek de juiste ondernemers om mee samen te werken, neem daar tijd voor en volg de juiste wegen om vergunningen te krijgen, betrek het dorp bij de plannen en maak gebruik van de inzet en aanwezige kennis van dorpsbewoners. En bovenal: maak jezelf niet afhankelijk van subsidies.

Na een heldere uitleg over groenrecycling en warmtewinning bij het bedrijf van Lenthe vertrok het gezelschap per bus naar Hoonhorst.

> Meer informatie: www.van-lenthe.nl

■ Duurzaam Hoonhorst

In Hoonhorst werd een presentatie over Duurzaam Hoonhorst gegeven. Vervolgens werd een rondje door het dorp gemaakt (molen, multi-sportvelden).

“Denk breed, handel concreet”. Onder dit motto is de gemeenschap van Hoonhorst medio 2009 aan de slag gegaan met duurzaamheid, gebaseerd op drie peilers: groen, gezond en gemeenschappelijk. Met de blik op 2050 is en wordt nagedacht over samen leven, wonen en werken in Hoonhorst, nu, straks en in de verre toekomst. Het doel is een ecologisch, economisch & sociaal

duurzaam Hoonhorst. Door de prijs voor het meest duurzame dorp van Overijssel te winnen is er nu voldoende geld om de idealen waar te maken.

De Hoonhorsters hebben inmiddels al heel wat in gang gezet. Er zijn al veel ideeën, mensen en bedrijven en organisaties samengebracht. Sommige projecten zijn al in gang gezet, andere geven een beeld van de toekomst. Duurzaamheid is meer dan energie en leefbaarheid (voor bewoners, bedrijven) is minstens zo belangrijk.

> Meer informatie: <http://duurzaamhoonhorst.blogspot.com>

Wat valt op?

- **Inzet en enthousiasme**

De enorme creativiteit, bereidheid tot inzet en (menselijke) energie als gevolg van het enthousiasme van inwoners, bedrijven, organisaties en andere betrokkenen. Dit heeft geresulteerd in concrete acties en ideeën voor de (verdere) toekomst.

- **Eigen initiatief**

De essentie van zelfvoorziening is dat je nu begint en zelf initiatief neemt. Werk zoveel mogelijk zonder subsidie en zoek de juiste ondernemers. Vertaal de activiteiten in winst, dan volgt vanzelf de bereidheid om andere stappen te zetten en gedragsverandering later (de verwachting is dat besparing op energiekosten via zonnepanelen uiteindelijk vertaald kan worden in de aanschaf van lokale voedselproducten).

- **Goede organisatie**

De vrije tijd en de kennis van de dorpsbewoners wordt ingezet door een grote groep van vrijwilligers (ruim 50) die via sollicitatiegesprekken aangetrokken worden. Er is bewust gekozen voor de Stichtingsvorm: er moet in 3 jaar tijd veel gebeuren en dat vraagt om slagkracht. De geldprijs wordt gebruikt als smeerolie voor diverse leefbaarheidsprojecten: zorgen dat ouderen langer in dorp kunnen blijven, internet in buitengebied, gezamenlijk gebruik van diverse materialen (materiaal-o-theek), kleine diensten via jongeren in de sociale werkvoorziening, organisatie van werkplekken voor zzp'ers in de lokale school enzovoort.

- **Samenwerking**

De samenwerking tussen burgers, bedrijfsleven en overheid staat sterk in Hoonhorst. Die samenwerking levert gezonde spanning op, want de burger moet enthousiast blijven, de overheid heeft zich te houden aan beleid en regelgeving en de bedrijven willen meedoen mits er verdiend kan worden. Maar de Stichting Hoonhorst gaat bij deze drie partijen uit van betrokkenheid, enthousiasme, energie en respect voor elkaar. Waarbij de overheid uitgedaagd wordt om lef te tonen en te denken buiten de gebaande paden maar ook op betrouwbaarheid. Het bedrijfsleven geeft blijk van sociale betrokkenheid, maar heeft ook een gezonde economische interesse. Veel kennis wordt uit het dorp zelf gehaald, zowel financieel als juridisch. Ook het vieren van successen met de burgers is een belangrijke succesfactor.

Is het succes van Hoonhorst kopieerbaar?

De specifieke cultuur van Hoonhorst (een klein, katholiek dorp met een sterke organisatiecultuur) is mededragers van het succes. Die specifieke cultuur is Hoonhorst eigen, maar de lessen van Hoonhorst zijn absoluut heel inspirerend voor andere gemeenten/leefgemeenschappen en dus heel goed overdraagbaar.

■ **Koekoekspolder: samenwerking rond aardwarmte**

Na de lunch ging de excursie verder in de Koekoekspolder, een tuinbouwgebied nabij het dorp IJsselmuiden, waar de groep een houtverbrandingsinstallatie en een aardwarmte project in aanbouw heeft bezocht.

De Koekoekspolder is een duurzaam tuinbouwgebied in ontwikkeling. De moderne tuinbouwbedrijven in het gebied telen op duurzame wijze tomaat, komkommer, paprika, aardbeien en witlof. Samen omvatten deze bedrijven ca. 100 hectare aan glasoppervlak en er is nog 100 hectare uitbreidingsruimte beschikbaar.

De firma B&B verwarmt een kassencomplex waar mini-komkommers en aubergines worden geteeld met een Mawera houtverbrandingsinstallatie, geleverd door Estufa Wijhe. De energie wordt hier gehaald uit regionaal hout: snoeihout, pallets enz. De relatie tussen de gas- en houtprijs is van doorslaggevend belang voor de rentabiliteit. De gasprijs is nu relatief laag; de houtprijs is echter gestegen, mede door export naar het buitenland. In Nederland is de (NER-)regelgeving voor de installaties tussen 1-3 MW zodanig dat het voor bedrijven minder interessant wordt. In België en Duitsland schijnen de normen minder hoog te zijn en zijn houtverbrandingsinstallaties dus veel populairder. Het gevolg is dat hout aan de buurlanden wordt verkocht.

Veel aantrekkelijker lijkt het winnen van energie uit aardwarmte, want daarbij weet de tuinder wat de energiekosten zullen zijn voor de eerstkomende jaren. Aardwarmte wordt gezien als een veelbelovende energiebron voor de toekomst. Daarmee kan veel aardgas bespaard worden. Dat is niet alleen goed voor de portemonnee, maar ook voor het milieu (minder CO₂-uitstoot).

In de Koekoekspolder werken drie tuinders samen rond aardwarmte. We bekijken de locatie en bespreken hoe de samenwerking tussen de tuinbouwbedrijven is ontstaan en opgezet, en wat de rol is geweest van de gemeente Kampen en de provincie Overijssel. Met het oprichten van een Aardwarmtecluster BV door de drie tuinbouwbedrijven is dit innovatieve project formeel van start gegaan. Het is de verwachting dat in het najaar van 2011 ca. 17 hectare aan kassen met aardwarmte verwarmd worden en de eerste 'aardwarmte komkommers' uit Nederland geoogst kunnen worden.

De tuinders willen meer grip op de energiekosten, minder kosten voor CO₂-emissierechten, een duurzaam product en vooral meer rust door stabiliteit in de warmte kosten. De provincie is geïnteresseerd in CO₂ reductie en innovatie op het gebied van duurzame energie en de Gemeente Kampen wil als grondbezitter en ontwikkelaar duurzaamheid, innovatie en werkgelegenheid. Gezamenlijk voldoende motivatie voor dit project aardwarmte. Met een lening van de provincie en de gemeente, met geld van de tuinders zelf en met een subsidie van MEI is het project opgestart. De tuinders hopen in 15 jaar hun geld terug te verdienen en hun leningen af te betalen. Banken vinden dit een lange termijn, echter voor duurzaamheidsprojecten is een lange termijn visie en lange termijn financiering van groot belang.

> Meer informatie: www.overijssel.nl/thema's/milieu/energiepact/duurzame-energie/energie-warmte/project-aardwarmte/

Wat valt op?

- **Gezamenlijk belang**
Als belangen van provincie, gemeente en ondernemers bij elkaar komen is er een goede basis voor een project. De ingrediënten: gemotiveerde tuinders, een sector die zoekt naar stabiliteit en innovatie, milieudoelstellingen die gehaald moeten worden, en winst op lange termijn voor alle partijen.
- **Subsidie noodzakelijk**
Ondernemers denken doel- en resultaatgericht, kijken naar baten van investeringen op de langere termijn en willen graag zo min mogelijk afhankelijk zijn van subsidie. Om aardwarmte op dit moment rond te kunnen rekenen is een investeringssubsidie echter noodzakelijk.
- **Achterblijvende regelgeving**
De meeste overheden en regelgeving lopen achter de feiten aan, op dat spanningsvlak van innovatie die niet past binnen bestaande regelgeving kan nog veel winst behaald worden. In landen met een gunstig beleid voor aardwarmte (bijvoorbeeld Duitsland en Frankrijk) wordt aardwarmte al veel meer toegepast.

Een paar reacties van deelnemers:

- **EL& I:** zijn wij in NL inderdaad de braafste in Europa en staan België en Duitsland meer vergunningen voor houtverbranding toe? Of moeten we onze normstelling aanpassen. Dit gaan we uitzoeken. Verder zijn we onder de indruk van het gebiedsproces in de Koekoekspolder: mooi om te zien wat er tot stand komt met enthousiaste ondernemers en met prikkels uit provincie en gemeente.
- **Agrarische Hogeschool:** we zijn bezig met een Community of Practice rondom de valorisatie van biomassa uit landschap tot brandstof, met daarbij ook als aandachtspunt hoe we in een regio de kringloop kunnen sluiten.